

Potrzeby edukacyjno-zawodowe dorosłych

Olimpia GOGOLIN

ORCID: 0000-0002-0969-5123

Eugeniusz SZYMIK

ORCID: 0000-0001-9142-2484

DOI: 10.34866/zgvb-cs94

O czasie wolnym słuchaczy Uniwersytetu III Wieku w Cieszynie

About free time spent by students
of the University of the Third Age in Cieszyn

Słowa kluczowe: czas wolny, seniorzy, Uniwersytet Trzeciego Wieku w Cieszynie, badania sondażowe.

Streszczenie. Celem niniejszego artykułu jest zbadanie zagadnienia czasu wolnego uczestników zajęć Cieszyńskiego Uniwersytetu III Wieku. W części teoretycznej prezentujemy definicje, funkcje i formy spędzania czasu wolnego, a także dokonujemy charakterystyki Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Cieszynie. Z kolei w części praktycznej przedstawiamy wyniki badania sondażowego opartego o technikę ankiety, przeprowadzonego w roku 2018.

Key words: free time, seniors, University of the Third Age in Cieszyn, surveys.

Abstract. This article aims at examining the issue of free time spent by participants of activities conducted at the University of the Third Age in Cieszyn. In the theoretical part, we present definitions, functions and forms of spending free time and we describe the University of the Third Age in Cieszyn. In the practical part, we present the results of a survey based on a questionnaire carried out in 2018.

Wprowadzenie. Czas wolny od niepamiętnych czasów stanowi nieodłączny element życia. Już Arystoteles uważał, że dzięki niemu możliwe jest określenie wartości człowieka, bowiem – jak pokazuje rzeczywistość – formy spędzania czasu wolnego odzwierciedlają stosunek ludzi do otaczającego ich świata. Stąd też duże zainteresowanie czasem wolnym wśród przedstawicieli różnych dziedzin nauki, w tym nauk humanistycznych,

społecznych czy ekonomicznych. Zainteresowanie to może wynikać z faktu, że pojęcie czasu wolnego jest nierozdzielnie związane z warunkami środowiskowymi oraz szerzej ustrojem społeczno-politycznym.

W kontekście starzenia się społeczeństwa kwestia czasu wolnego seniorów nabiera szczególnego znaczenia. W dobie globalizacji i technologizacji życia ważne jest, aby aktywizować osoby starsze, zachęcać je do dalszego rozwoju zarówno w zakresie poznawczym, społecznym, jak i fizycznym, ponieważ jedynie w ten sposób można zmniejszyć ryzyko ich marginalizacji, a nawet wykluczenia społecznego. Takim działaniom mogą służyć różnego rodzaju instytucje kierujące swą ofertą do seniorów, w tym uniwersytety trzeciego wieku. To właśnie między innymi UTW wychodzą naprzeciw potrzebom rozwojowym starszych ludzi i mogą ułatwić im aklimatyzację w zmieniającym się świecie. Dlatego też celem naszego artykułu uczyniliśmy zbadanie zagadnienia czasu wolnego uczestników zajęć Cieszyńskiego Uniwersytetu III Wieku. Nasze badania przeprowadziliśmy w oparciu o kwestionariusz ankiety.

Zagadnienie, w jaki sposób seniorzy wykorzystują swój czas wolny, wydaje się kluczowe, jeżeli weźmie się pod uwagę stwierdzenie, że czas wolny sprzyja ekspresji osobowości i wzbogacaniu jednostki.

Czas wolny w literaturze przedmiotu. Pojęcie czasu wolnego pojawiło się i upowszechniło w roku 1957 za sprawą Międzynarodowej Konferencji UNESCO.

W najprostszym rozumieniu czas wolny to czas, który można spożytkować w dowolny sposób, nie zwracając szczególnej uwagi na inne obowiązki. Wincenty Okoń definiuje to pojęcie jako czas „do dyspozycji jednostki po wykonaniu przez nią zadań obowiązkowych, pracy zawodowej, nauki obowiązkowej w szkole i w domu oraz niezbędnych zadań domowych”¹. Szerszą, wartą zacytowania definicję przedstawia Jan Pięta w swojej książce *Pedagogika czasu wolnego*. Zdaniem badacza „czas wolny jest to ta część budżetu, która nie jest zajęta przez pracę zarobkową normalną i dodatkową ani przez systematyczne kształcenie się uczelniane, ani przez zaspokajanie elementarnych potrzeb fizjologicznych (sen, posiłki, higiena), ani przez stałe obowiązki domowe (gotowanie, pranie, sprząatanie, opieka nad członkami rodziny niezdolnymi do samoobsługi) i może być spożytkowana bądź na swobodne wczasowanie, bądź na życie rodzinne, obowiązki społeczne i aktywność przynoszącą doraźne korzyści”². Jest to zatem czas, który można wykorzystać w celu zaspokajania własnych, bardzo różnych potrzeb: od poczucia odprężenia do samorealizacji.

Czas wolny spełnia wiele funkcji. Edmund Wnuk-Lipiński³ wyróżnił następujące: 1) **funkcja edukacyjna** (nazywana przez niego również funkcją oświatową), poprzez

¹ W. Okoń, *Czas wolny*, [w tegoż:] *Nowy słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2007, s. 67. Zob. też Cz. Kupisiewicz, M. Kupisiewicz, *Słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, s. 25.

² J. Pięta, *Pedagogika czasu wolnego*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2004, s. 26.

³ Zob. E. Wnuk-Lipiński, *Praca i wypoczynek w budżecie czasu*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1972, s. 29–31; E. Wnuk-Lipiński, *Przesłanki planowania*

którą rozumiał rozwój sfery poznawczej człowieka oraz potrzeby wiedzy i zdobywania nowych doświadczeń; 2) **funkcja wychowawcza**, zasadzająca się na wpajaniu sobie bądź innym określonych norm postępowania; 3) **funkcja integracyjna**, odnosząca się do wszelkich relacji interpersonalnych (zarówno rodzinnych, jak i rówieśniczych); 4) **funkcja rekreacyjna** (inaczej nazywana funkcją wypoczynkową sensu stricto), służąca odpoczynkowi i przeciwdziałająca zmęczeniu; 5) **funkcja kulturalna**, odnosząca się do wszelkich zajęć „kulturotwórczych” i „kulturoodbiorczych”; 6) **funkcja kompensacyjna**, związana z wszelkimi działaniami wykonywanymi podczas pracy.

Przedstawione wyżej funkcje można rozpatrywać w kilku aspektach. Pierwszym z nich jest aspekt socjologiczny, dotyczący życia towarzyskiego osób starszych. Drugi to aspekt psychologiczny, związany z rozwojem poznawczym i rozwojem zainteresowań seniorów. Trzeci natomiast, nazywany aspektem społecznym, odnosi się do aktywizacji i włączenia w życie społeczne.

W kontekście omawianego zagadnienia warto zwrócić uwagę na strukturę czasu wolnego, oznaczającą podział na zajęcia, które są wtedy wykonywane. Ryszard Wroczyński w strukturze czasu wolnego wyodrębnił następujące elementy: 1) **zabawy i gry ruchowe, sport**; 2) **turystykę**; 3) **uczestnictwo w imprezach artystycznych oraz amatorstwo artystyczne**; 4) **środki masowej komunikacji** – czytelnictwo, film, radio, TV; 5) **inne formy działalności intelektualnej**; 6) **zajęcia techniczne**; 7) **aktywność społeczną i towarzyską w grupach rówieśniczych**; 8) **inne formy aktywności** – kolekcjonerstwo i inne indywidualne zamiłowania⁴.

Formy spędzania czasu wolnego zmieniają się wraz z wiekiem ludzi oraz epoką, w której żyją. Są uzależnione od wielu czynników, między innymi od miejsca zamieszkania, warunków materialnych, wykształcenia czy obciążenia obowiązkami rodzinnymi bądź pracą.

Istotne wydaje się, aby czas wolny wykorzystać w sposób najbardziej satysfakcjonujący dla danej jednostki.

O Cieszyńskim Uniwersytecie III Wieku słów kilka. Uniwersytety trzeciego wieku (UTW) stanowią ważny punkt na mapie życia kulturalnego ludzi starszych. Są placówkami współtworzącymi system kształcenia ustawicznego oraz „tworzonymi dla i przez ludzi starszych”⁵. Akronim tychże instytucji w ciekawy i oddający charakter tych miejsc sposób rozwinęły Dorota Guldynowicz i Anna Koperwas: „U jak uśmiech i udział w radości, T jak twórczość i bezmiar pomysłowości i W jak wytrwałość i wiek bez granic”⁶.

---

społecznego w dziedzynie czasu wolnego ludności (do roku 1990), „Studia i Materiały” 1976, z. 16, s. 37–39.

⁴ Por. T.W. Gierat, *Czas wolny studentów*, [w:] *Formy spędzania czasu wolnego*, pod red. M. Banacha, T.W. Gierata. Scriptum, Kraków 2013, s. 64.

⁵ M. Banach, M. Orlińska, *Formy aktywności wolnoczasowej ludzi starszych*, [w:] *Formy spędzania czasu wolnego*, pod red. M. Banacha, T.W. Gierata. Scriptum, Kraków 2013, s. 89.

⁶ D. Guldynowicz, A. Koperwas, *Aktywność życiowa ludzi starszych*, [w:] *Pierwszy krok młodego naukowca*, V Międzyuczelniana Sesja Kół Naukowych, 2005.

UTW funkcjonują w różnych częściach świata, nie tylko w Europie, ale i poza nią. Różne bywają również ich nazwy. W kontekście naszego artykułu szczególnie interesujące wydaje się określenie „Uniwersytety Czasu Wolnego”.

Przyglądając się działalności uniwersytetów trzeciego wieku, można dostrzec, że koncentrują się one wokół dwóch zasadniczych obszarów. Z jednej strony są to wykłady, prelekcje, seminaria, lektoraty języków obcych oraz praca w obrębie różnego rodzaju sekcji lub kół zainteresowań. Z drugiej, instytucje te oferują swoim słuchaczom możliwość aktywnego spędzania czasu poprzez organizację wyjazdów i wycieczek, a także zachęcanie do wszelkiego rodzaju rekreacji ruchowej. Można zatem stwierdzić, że UTW stawiają sobie za cel aktywizację psychiczną, intelektualną oraz fizyczną osób starszych. Anna Leszczyńska-Rejchert⁷ w książce *Człowiek starszy i jego wspomaganie – w stronę pedagogiki starości* wskazuje na funkcje tego typu placówek. Zalicza do nich funkcję edukacyjną, psychoterapeutyczną oraz integracyjną. Funkcja psychoterapeutyczna wpływa na waloryzację starości, co może przełożyć się na podniesienie społecznego statusu seniorów. Natomiast funkcja integracyjna ukazuje drugą stronę uczestnictwa w zajęciach zorganizowanych przez UTW. Poza wskazanymi walorami kwestią nie bez znaczenia pozostaje tu tzw. „wyjście z domu” rozumiane jako poznawanie i przebywanie w towarzystwie innych ludzi, w tym przypadku wśród ludzi w podobnym wieku, a może i o podobnych zainteresowaniach czy z podobnymi problemami.

Opisane wyżej koncepcje w pełni realizuje utworzony w 2004 roku i działający przy Uniwersytecie Śląskim Cieszyński Uniwersytet III Wieku (CUTW), którego podstawę działania określa Statut. Zgodnie z tym dokumentem CUTW „jest organizacją pozarządową (...) prowadzącą działalność społecznie użyteczną w sferze działań publicznych”⁸. Zakres realizowanych przez nią zadań obejmuje takie obszary jak: edukacja, kultura, sport oraz rekreacja. Tak szeroko zakrojone zadania pozwalają na wszechstronną aktywizację seniorów zarówno w sferze intelektualnej, jak i fizycznej. Działania te mogą zatem zachęcać osoby starsze do rozwijania własnych pasji i zainteresowań, wdrażania w życie własnych inicjatyw, a docelowo również zapobiegać izolacji i wykluczeniu społecznemu.

Słuchaczami CUTW są nie tylko sami cieszyńianie, ale również mieszkańcy okolicznych miejscowości, w tym seniorzy ze Skoczowa, Ustronia bądź Wisły. Zgodnie z informacjami zamieszczonymi na stronie Uniwersytetu, które pokrywają się z danymi uzyskanymi przez nas w drodze badania sondażowego, najliczniejszą grupę słuchaczy stanowią osoby z wykształceniem średnim, na drugim miejscu plasują się osoby po studiach. Uwzględniając wiek seniorów, największy odsetek słuchaczy CUTW stanowią osoby pomiędzy 55 a 68 rokiem życia.

Jak wspomniano wyżej, CUTW oferuje swoim słuchaczom różnorodne formy zajęć. Tematyka wykładów co roku jest bardzo zróżnicowana. Dla przykładu wśród

⁷ A. Leszczyńska-Rejchert, *Człowiek starszy i jego wspomaganie – w stronę pedagogiki starości*. Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2007, s. 172.

⁸ *Status Stowarzyszenia Cieszyński Uniwersytet III Wieku*. <http://utwcieszyn.us.edu.pl/index.php/uniwersytet/statut> [dostęp dn. 08.06.2019].

zagadnień do omówienia w roku akademickim 2018/2019 znalazły się takie kwestie jak: „Smog w Cieszynie” (25 października), „Księżę poetów – Zbigniew Herbert” (22 listopada), „Ekspresja bioniki w architekturze i budownictwie” (14 marca), „Kosmetologia dla seniora” (11 kwietnia) czy „Dziadkowie i wnukowie – wzajemna miłość i uczenie się” (23 maja).

W obrębie omawianego uniwersytetu działają różne sekcje. W chwili obecnej ich liczba wynosi 23. Na potrzeby niniejszego artykułu zestawiliśmy je w postaci tabeli, grupując wszystkie w czterech nadrzędnych kategoriach takich jak: edukacja, kultura, sport oraz rekreacja.

Tabela 1. Sekcje

Lp.	Obszar działań	Sekcja
1	Edukacja	Historyczno-geograficzna i hobbystyczna
2		Język angielski
3		Język niemiecki
4		Komputerowa
5		Miłośników nauki i techniki
6		Przeszłość i teraźniejszość
7	Kultura	Ceramika
8		Malarstwo
9		Miłośników filmu
10		Miłośników sztuk wszelakich
11		Tańca liniowego
12		Wokalna
13	Warsztaty	
14	Sport	Gimnastyczna
15		Pilates
16		Pływania
17		Rehojoga
18	Rekreacja	Brydżowo-szachowa i gier planszowych
19		Gry w boule
20		Imprezy integracyjne, wycieczki i wyjazdy sportowe
21		Miłośników podróży
22		Turystyczno-krajoznawcza
23		Turystyki pieszej

Źródło: opracowanie własne.

Przeglądając się działalności CUTW, bez wątplenia można stwierdzić, że pełni on istotną funkcję w środowisku lokalnym. W czasach, w których obserwuje się nieustanne starzenie się społeczeństwa, zachęca seniorów do aktywnego trybu życia: do poszerzania wiedzy, rozwijania zainteresowań, zwiększania sprawności fizycznej oraz nawiązywania i podtrzymywania kontaktów interpersonalnych. Każdy z tych czynników może przyczyniać się do podwyższenia jakości życia osób starszych, a także do uczynienia jesieni życia okresem przyjaznym, dającym sposobność zainwestowania w samego siebie.

Analiza i interpretacja wyników badania sondażowego. W celu zbadania zagadnienia czasu wolnego seniorów w 2018 roku przeprowadziliśmy badanie sondażowe wśród słuchaczy UTW w Cieszynie. Nasza grupa badawcza objęła 52 seniorów, w tym 40 kobiet (76,92%) oraz 12 mężczyzn (23,08%).

Tabela 2. Płeć

	Wartości liczbowe	Wartości %
Kobieta	40	76,92
Męczyzna	12	23,08

Źródło: opracowanie własne.

Nasi respondenci w większości pochodzili z miasta – 90,38% badanych.

Tabela 3. Miejsce zamieszkania

	Wartości liczbowe	Wartości %
Miasto	47	90,38
Wieś	5	9,62

Źródło: opracowanie własne.

Ponad połowa z nich posiadała wykształcenie średnie (57,69%).

Tabela 4. Wykształcenie

	Wartości liczbowe	Wartości %
Podstawowe	0	0
Średnie	30	57,69
Zawodowe	3	5,77
Wyższe	19	36,54

Źródło: opracowanie własne.

Ankietowanym zadano trzy pytania, w tym dwa pytania otwarte oraz jedno półotwarte. Pierwsze dwa pytania kwestionariusza dotyczyły czasu wolnego, trzecie natomiast odnosiło się do uczestnictwa w zajęciach Cieszyńskiego Uniwersytetu III Wieku.

Zadaniem respondentów odpowiadających na pytanie pierwsze było stworzenie własnej definicji czasu wolnego. Zadanie to okazało się trudne dla 12 słuchaczek (30,00%) oraz 4 słuchaczy, co stanowi aż jedną trzecią przebadanych mężczyzn (33,33%). Najczęstsze określenie czasu wolnego brzmiało: „jest to czas, który wykorzystuję dla własnej przyjemności i rozwoju” (35,00% kobiet oraz 25,00% mężczyzn). Na drugim miejscu uplasowała się opowieść „czas, w którym nie mam żadnych obowiązków rodzinnych ani zawodowych” (27,50% kobiet oraz 16,67% mężczyzn).

Resztę danych prezentujemy w poniższej tabeli.

Tabela 5. Definicja czasu wolnego

	Kobiety		Mężczyźni	
	Wartości liczbowe	Wartości %	Wartości liczbowe	Wartości %
Czas, który mogę spędzać tak, jak mi się podoba	1	2,50	0	0
Czas, w którym nie mam żadnych obowiązków rodzinnych ani zawodowych	11	27,50	2	16,67
Czas przeznaczony dla mnie	8	20,00	1	8,33
Czas, który wykorzystuję dla własnej przyjemności i rozwoju	14	35,00	3	25,00
Czas, który następuje po wykonaniu zajęć obowiązkowych	2	5,00	0	0
Wolność dana po przejściu na emeryturę	1	2,50	1	8,33
Czas, w którym mogę wykonywać rzeczy, na które wcześniej nie miałam czasu	1	2,50	0	0
Czas spędzany spokojniej, w sposób zaplanowany, z większą aktywnością	1	2,50	1	8,33
Luksus	0	0	1	8,33
Całkowity relaks	0	0	1	8,33
Czas wolny to czytanie książek, oglądanie TV, sport, spotkania z rodziną i przyjaciółmi	0	0	1	8,33
Brak odpowiedzi	12	30,00	4	33,33

Źródło: opracowanie własne.

W pytaniu drugim poprosiliśmy respondentów o wskazanie form spędzania przez nich czasu wolnego, ponieważ te formy są uzależnione od stylu życia i aktywności seniorów⁹. Przedstawiliśmy im szesnaście propozycji odpowiedzi, jako siedemnastą wpisując opcję „inne”, którą ankietowani mogli dowolnie rozwinąć.

⁹ Pisze o tym między innymi T. Różański w tekście *Wybrane problemy czasu wolnego ludzi starszych w Polsce*, [w:] *Starość. Poznać, przeżyć, zrozumieć* (red.) M. Halicka, J. Halicki, E. Kramkowska, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2016, s. 389–400.

Spoglądając na uzyskane wyniki, łatwo można dostrzec wyraźne zróżnicowanie odpowiedzi ze względu na płeć. O ile kobiety najczęściej deklarowały czytanie (97,50%), wyjazdy na wycieczki (95,00%) oraz wyjścia do kina bądź teatru (82,50%), o tyle dla mężczyzn ważniejsze okazały się oglądanie telewizji (75,00%), prace w ogrodzie (66,67%) oraz „udział w imprezach zorganizowanych przez instytucje kultury, np. przez bibliotekę” (58,33%).

Tabela 6. Sposób spędzania czasu wolnego

	Kobiety		Mężczyźni	
	Wartości liczbowe	Wartości %	Wartości liczbowe	Wartości %
Chodzę na spacer, basen, jeżdżę na rowerze	31	77,50	6	50,00
Wyjeżdżam na wycieczki	38	95,00	5	41,67
Tańczę/śpiewam	7	17,50	2	16,67
Gram, np. w szachy, karty	11	27,50	4	33,33
Uczę się języków obcych	9	22,50	2	16,67
Czytam	39	97,50	6	50,00
Chodzę do kina/teatru	33	82,50	3	25,00
Oglądam telewizję	32	80,00	9	75,00
Pracuję twórczo, np. piszę, szyję, haftuję	13	32,50	2	16,67
Majsterkuję	1	2,50	6	50,00
Pracuję społecznie	12	30,00	2	16,67
Spędzam czas z rodziną i przyjaciółmi	29	72,50	5	41,67
Bawię się z wnukami	15	37,50	3	25,00
Spędzam czas w ogrodzie	19	47,50	8	66,67
Biorę udział w imprezach zorganizowanych przez instytucje kultury, np. przez bibliotekę	28	70,00	7	58,33
Jestem członkiem uniwersytetu trzeciego wieku/klubu seniora	40	100	12	100
Inne	2	5,00	1	8,33

Źródło: opracowanie własne.

Poza wymienionymi przez nas czynnościami, które szerzej przedstawiamy w tabeli 6, warto zwrócić uwagę na odpowiedzi przytoczone przez respondentów w rubryce „inne”. Jedna słuchaczka wskazała na „wycieczki górskie” (50,00%), inna zaś na „wolontariat” (50,00%). Jeden słuchacz wymienił też „numizmatykę” (100%) – tabela 7.

Tabela 7. Inne sposoby spędzania czasu wolnego

	Kobiety		Mężczyźni	
	Wartości liczbowe	Wartości %	Wartości liczbowe	Wartości %
Numizmatyka	0	0	1	100
Wolontariat	1	50,00	0	0
Wycieczki górskie	1	50,00	0	0

Źródło: opracowanie własne.

Spoglądając na proponowaną słuchaczom przez CUTW bogatą ofertę zajęć, za słuszne uznaliśmy zapytanie respondentów o to, z jakich zajęć najchętniej korzystają. Słuchaczki (67,50%) i słuchacze (66,67%) byli zgodni co do tego, że najczęściej biorą udział w wykładach plenarnych oraz prelekcjach. W reszcie odpowiedzi widać dość duże zróżnicowanie. Dla mężczyzn na drugim miejscu równie ważne (po 16,67% poparcia) są: „Zajęcia komputerowe”, „Historyczne” oraz „Wycieczki (krajoznawcze, do teatru, filharmonii)”. Kobiety najbardziej doceniają „Wycieczki (krajoznawcze, do teatru, filharmonii)” (52,50%), „Gimnastykę (w tym jogę, pilates, aerobik)” (47,50%) oraz wyjście na basen (35,00%).

Tabela 8. Najchętniej wybierane zajęcia w ramach UTW

	Kobiety		Mężczyźni	
	Wartości liczbowe	Wartości %	Wartości liczbowe	Wartości %
Basen	14	35,00	1	8,33
Śpiew	0	0	1	8,33
Zajęcia komputerowe	2	5,00	2	16,67
Wycieczki (krajoznawcze, do teatru, filharmonii)	21	52,50	2	16,67
Taniec	1	2,50	1	8,33
Kino/filmy	8	20,00	1	8,33
Historyczne	1	2,50	2	16,67
Wykłady plenarne/prelekcje	27	67,50	8	66,67
Spotkania typu imprezy	0	0	1	8,33
Gimnastyka (w tym joga, pilates, aerobik)	19	47,50	0	0
Brydż	1	2,50	0	0
Spotkania z podróżnikami	1	2,50	0	0
Język obcy (w tym język angielski)	8	20,00	0	0
Olimpiady	2	5,00	0	0
Sekcje tematyczne	4	10,00	0	0
Warsztaty (w tym ceramika)	2	5,00	0	0
Brak odpowiedzi	9	22,50	2	16,67

Źródło: opracowanie własne.

Analiza wyników badania sondażowego prowadzi do wniosku, że czas wolny dla słuchaczy CUTW jest czasem, który mogą zainwestować w samych siebie. Równie ważny wydaje się dla nich rozwój w sferze poznawczej oraz rozwój fizyczny. Świadczą

o tym deklaracje chęci udziału w wykładach plenarnych oraz różnego rodzaju wycieczkach. Samo uczestnictwo w zajęciach UTW dowodzi potrzeby kontaktu z ludźmi, zwłaszcza z ludźmi w podobnym wieku, oraz integracji społecznej.

Zakończenie. „Stereotypowe postrzeganie osób starszych jako wycofanych, mało aktywnych, zamkniętych na świat, ludzi i siebie, ma niewiele wspólnego z (...) rzeczywistością. Seniorzy nadal cieszą się i korzystają z życia”¹⁰. Tego samego dowiodły nasze badania. Seniorzy preferują ekspansywny styl życia zorientowany na ustawiczny rozwój i zmiany. W nadążaniu za zmianami w otaczającym świecie mogą pomagać instytucje edukacyjne, kierujące swoją ofertę do ludzi starszych, wśród których królują uniwersytety trzeciego wieku.

Opisany przez nas Cieszyński Uniwersytet III Wieku jest placówką, która zrzesza bardzo liczne grono słuchaczy, przez co aktywizuje dużą część lokalnego środowiska i zachęca ją do aktywnego i konstruktywnego spędzania czasu wolnego.

Bibliografia

1. Banach M., Orlińska M. (2013), *Formy aktywności wolnoczasowej ludzi starszych*, [w:] *Formy spędzania czasu wolnego*, pod red. M. Banacha, T.W. Gierata. Scriptum, Kraków, s. 75–106.
2. Gierat T.W. (2013), *Czas wolny studentów*, [w:] *Formy spędzania czasu wolnego*, pod red. M. Banacha, T.W. Gierata. Scriptum, Kraków, s. 59–74.
3. Guldynowicz D., Koperwas A. (2005), *Aktywność życiowa ludzi starszych*, [w:] *Pierwszy krok młodego naukowca*. V Międzyuczelniana Sesja Kół Naukowych.
4. <http://utwcieszyn.us.edu.pl/> [dostęp dn. 08.06. 2019].
5. Kupisiewicz Cz., Kupisiewicz M. (2009), *Słownik pedagogiczny*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
6. Leszczyńska-Rejchert A. (2007), *Człowiek starszy i jego wspomaganie – w stronę pedagogiki starości*. Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn.
7. Okoń W. (2007), *Czas wolny*, [w tegoż:] *Nowy słownik pedagogiczny*. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa, s. 67–68.
8. Pięta J. (2004), *Pedagogika czasu wolnego*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa.
9. Różański T. (2016), *Wybrane problemy czasu wolnego ludzi starszych w Polsce*, [w:] *Starość. Poznać, przeżyć, zrozumieć*, pod red. M. Halickiej, J. Halickiego, E. Kramkowskiej, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok, s. 389–400.
10. *Status Stowarzyszenia Cieszyński Uniwersytet III Wieku*, Status z dnia 9 marca 2017 r. <http://utwcieszyn.us.edu.pl/index.php/universytet/statut> [dostęp dn. 08.06.2019].
11. Wnuk-Lipiński E. (1972), *Praca i wypoczynek w budżecie czasu*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk, s. 29–31.
12. Wnuk-Lipiński E. (1976), *Przesłanki planowania społecznego w dziedzinie czasu wolnego ludności (do roku 1990)*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.

dr Olimpia GOGOLIN – Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach, olimpia.gogolin@onet.eu
dr Eugeniusz SZYMIK – Uniwersytet Śląski w Katowicach, gienekszymikpoczta.onet.pl@onet.pl

¹⁰ M. Banach, M. Orlińska, *Formy aktywności*, dz.cyt., s. 104.